

пропорційно частці кожного учасника у нормативній повній собівартості кінцевої винопродукції. Для цього доцільно виконати такі розрахунки:

Визначити сукупні нормативні витрати з розрахунку на 1 т овочів, включаючи витрати на його виробництво та переробку;

Розрахувати питому вагу кожної з вказаних сфер у сумарних нормативних витратах, обчислених в першому пункті;

Загальну суму, що підлягає розподілу додаткового прибутку (понад нормативного рівня рентабельності), послідовно помножити на обчислені у другому пункті частки кожної сфери.

Описана методика перерозподілу над прибутків, що отримують переробні підприємства, не потребує надто складних розрахунків, ґрунтується на використанні діючого в кожному окремому регіоні системи цін та прийнятна як для об'єднань, так для окремих підприємств. Причому її можна використовувати не тільки в овочеконсервному, а й інших підкомплексах АПК.

УДК : 631.57.2

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

О.Л.РУДІК – к.с.-г.н. доцент,

Н.М.МАЛІНОВСЬКА – к.с.-г.н. доцент,

С.Ю.БОЛЛА – к.с.-г.н. доцент

Проблема підвищення виробництва зерна на Україні протягом багатьох років залишається провідним питанням аграрної політики держави. Від стабільності виробництва зерна багато в чому залежить доля суміжних галузей АПК і як наслідок соціальне та економічне становище в країні. Значне скорочення не тільки врожайності зернових культур а й посівних площ надзвичайно негативно відобразилося на валовому зборі зерна та ефективності виробництва, і як наслідок на фінансовому становищі господарств південного регіону. В порівнянні з 1990 роком в цілому по Україні врожайність зернових у 1996 році зменшилась на 53.4%.

Безумовно, що становище у галузях АПК необхідно виправляти в першу чергу через відновлення стабільного та економічно ефективного зернового виробництва. В нинішній кризовий час це може відбутися насамперед за рахунок невикористаних резервів та заходів, що не потребують значних капіталовкладень, але які в той же час забезпечують швидке зростання виробництва.

На рівні сільськогосподарських підприємств основними напрямками діяльності, що забезпечують відновлення галузі є збільшен-

ня обсягу виробництва зерна, оптимізація матеріальних затрат на виробництво продукції, зменшення питомих витрат, покращення якості та підвищення ефективності реалізації зерна.

Виробництво зерна необхідно реалізувати в найбільш сприятливих за умовами регіонах, враховуючи не тільки родючість ґрунту, попередники але й родові потреби та сортові особливості зернових культур.

Важливим напрямком стабілізації галузі є підвищення рівня агротехніки та якості виконання польових робіт. Цьому сприяє чітка організація самого технологічного процесу виробництва та впровадження прогресивних форм організації стимулювання праці; реалізація контролю та інформованість колективу про результати діяльності по найбільш відповідальних періодах виробництва.

Доцільно, на наш погляд, впроваджувати оперативні карти і використовуючи проводити навчання механізаторів, технічного персоналу з питань раціонального виконання основних груп польових робіт (основного, поверхневого обробітку ґрунту, сівби і т.п.).

По прогнозах, тільки за рахунок зменшення холостих проходів та наслідкових явищ, витрати на виконання механізованих робіт можна скоротити на 3 –5 %. Проведення агронавчання дозволить підвищити професійний рівень механізаторів і що надзвичайно важливо передати безпосередньо виконавцям частину функцій контролю за якістю під час проведення польових робіт.

Економічна та фінансова криза надзвичайно негативно вплинула на комплекс факторів, які забезпечують інтенсифікацію землеробства. Існуючі науково технологічні розробки спрямовані на отримання максимальної кількості продукції, не відповідають вимогам теперішнього часу. Необхідно переглянути їх з позицій економічної ефективності виробництва та впровадження енерго- та матеріалозберігаючих технологій.

Це значить, що необхідно визначити "мінімально агротехнічні" комплекси заходів, які дозволяють отримувати врожай з економічно виправданими витратами, впровадити корегування технології виробництва зернових культур відповідно економічних можливостей господарства.

Слід врахувати, що високої ефективності капіталовкладень можна досягти не шляхом проведення окремих елементів інтенсивних технологій, а тільки при виконанні всього передбачуваного комплексу робіт, відповідно закону про взаємодію факторів в землеробстві.

Значне скорочення впливу факторів живлення та захисту рослин на фоні зниження родючості ґрунту та послаблення агротехніч-

них заходів один із головних чинників зменшення врожайності. Так порівняно з 1990 у 1996 році внесення мінеральних добрив складає 37%, їх було внесено на 32% площ. Хімічних засобів захисту рослин за цей час внесено в 18,9 раз менше.

Відповідно ситуації науковим установам необхідно визначити схеми найбільш доцільного використання добрив та оптимального співвідношення поживних речовин встановити пороги економічної доцільності проведення заходів захисту рослин, агротехнічних прийомів або комплексу робіт.

Необхідно врахувати, що відповідно закону дії факторів (Мітчерліха) збільшення врожаю пропорціонально різниці між максимально можливим і дійсно отриманим врожаєм. Така ситуація спостерігається в нинішній час, коли реалізується тільки один фактор врожаю до передбаченого технологією значення, а всі інші залишаються на недоцільно низькому рівні. Цим пояснюється надзвичайно низька ефективність окремого впровадження інтенсивних сортів, засобів захисту рослин або внесення високих норм мінеральних добрив, застосування сучасної імпоротної техніки на ділянках з низькою врожайністю.

Переважна більшість зернових культур України сконцентрована в різних по спеціалізації бригадах колективних сільськогосподарських підприємств. Результатом здійснюваних в Україні реорганізацій аграрного сектору є суттєві зміни в організаційній структурі сільського господарства. Поступово, за рахунок дрібних збільшується кількість суб'єктів господарювання на селі. Це формує існуючим виробникам конкурентне середовище, яке повинно привести до скорочення витрат як в сферах безпосереднього сільськогосподарського виробництва так і в суміжних галузях.

І хоча основними виробниками зерна тривалий час ще будуть колективні господарства, фермерське виробництво починає складати їм певну конкуренцію. Тому необхідно впровадити заходи по підвищенню самостійності, відповідальності та зацікавленості безпосередньо виробничих підрозділів.

Доцільно створювати спеціалізовані на виробництві зернових культур механізовані підрозділи та орендні підрядні колективи, як найбільш короткий шлях до впровадження нових методів господарювання колективних підприємств. Широка господарська самостійність первинних трудових колективів в процесі виробництва, матеріального та технічного забезпечення, розподілу та реалізації продукції, визначення напрямку діяльності повинна бути узгоджена з цілями та інтересами колективних підприємств.

Проведення паювання землі та майна, реальна можливість оренди землі, надання виробничим підрозділам широкої самостій-

ності створює сприятливі умови для ділової конкуренції, має чітко виражену направленість – розвиток цивілізованих ринкових відносин на селі.

Вирішення таких питань передбачає наукове та методичне забезпечення, підготовку не тільки спеціалістів а й механізаторів, здатних приймати та нести відповідальність за свої рішення, формування виробничих підрозділів із психологічно сумісних працівників.

В умовах нестабільності та спаду виробництва надзвичайно важливо розробити та впровадити систему оплати праці, яка б підтримувала високу матеріальну зацікавленість людей у високій результативності своєї трудової діяльності. Існуючі в господарствах системи швидко втрачають стимулююче значення в наслідок нестабільності економічних показників, що потребує їх постійного коригування в відповідності з вимогами.

Надзвичайно важлива розробка системи мотиваційних стимулів. Для аграрної сфери АПК необхідна концепція соціально-мотиваційного механізму, що передбачає широкий спектр факторів: внутрішньої мотивації, рівня освіти та професійної кваліфікації, умов праці та побуту, творчого ставлення до праці та удосконалення організаційних форм колективної співпраці, самоуправління.

До значних втрат призводить слабе технічне забезпечення галузі та постійне погіршення показників використання технічних засобів. Постійно по цій причині порушується оптимальна тривалість та час проведення польових робіт. Відсутність достатньої кількості техніки, низький коефіцієнт її використання, незадовільне забезпечення та технічне обслуговування одна із головних проблем, з якими зітхаються виробники.

В найближчий час не очікується значного надходження в господарства техніки, яка б відповідала сучасним вимогам. Вихід із становища, яке склалося, можливий лише за рахунок покращення використання наявної техніки.

Доцільним було б розширення мережі машинно-технологічних станцій (МТС), створених на державних або комерційних засадах, забезпечення їх необхідним комплексом технічних засобів на лізингових умовах та розробка організаційних форм її високоефективного використання. Такі механізовані загони, укомплектовані необхідною технікою та кадрами можуть використовуватися в областях інших регіонів, де оптимальні строки виконання робіт наступають в інший час.